

Vzpomínky na Nemocnici Na Františku

Smílek M.

Ústav pro péči o matku a dítě, Praha

Anest. intenziv. Med., 26, 2015, č. 3, s. 180–184

SOUHRN

Autor popisuje vzpomínky na své desetileté působení primáře ARO (1995–2005) v Nemocnici Na Františku a rekonstrukci lůžkového resuscitačního oddělení v historických prostorách Nemocnice na Františku v roce 1999.

KLÍČOVÁ SLOVA

historie – resuscitační oddělení – jednotka intenzivní péče

ABSTRACT

Smílek M.: Na Františku Hospital in personal memories

The author, a former head of the Department of Anaesthesiology and Resuscitation (1995–2005) in Prague's Na Františku Hospital, reminisces on the reconstruction of the intensive care unit in the historical buildings in 1999.

KEYWORDS

history of medicine – resuscitation – intensive care unit

ÚVOD

Vznik resuscitačního oddělení Nemocnice Na Františku (NNF) je v historickém kontextu milníkem, jenž významně přispěl k rozvoji československého zdravotnictví a resuscitační péče. Bylo ctí na ARO NNF pracovat (ve funkci primáře od 23. 1. 1995 do 31. 8. 2005) a vážím si lidí, které jsem poznal a kteří mi pomáhali řešit úkoly, se kterými jsem se tam setkal.

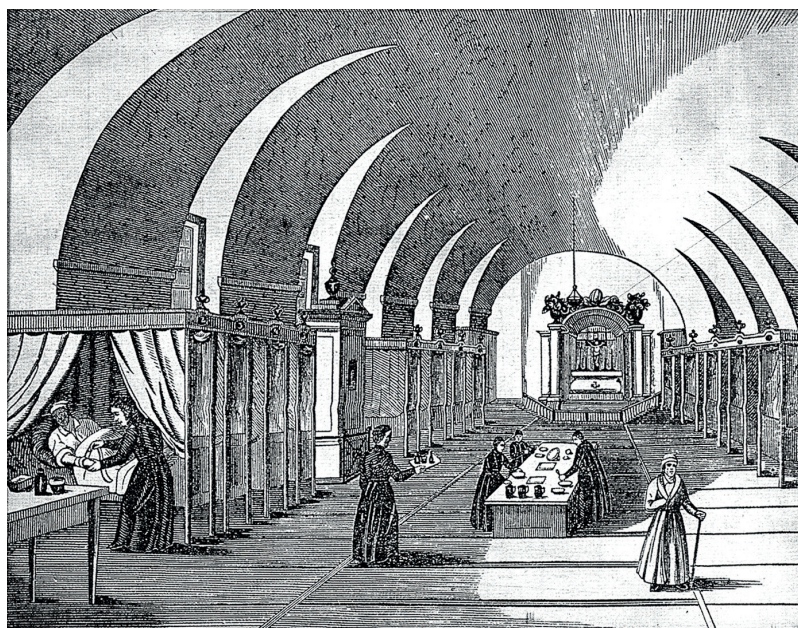
Velkou událostí pro nás byla zdařilá rekonstrukce prostorů původního Resuscitačního oddělení Nemocnice Na Františku, které je historickým pojmem pro všechny lékaře anesteziology a intenzivisty.

HISTORIE

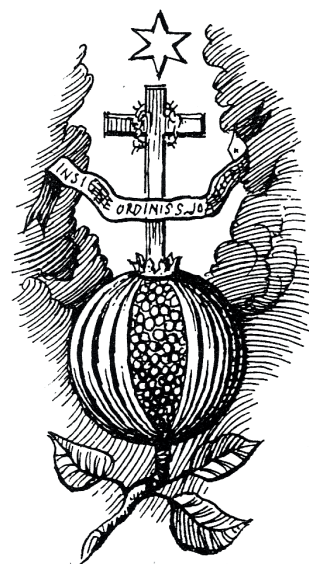
Z historie víme, že nemocniční zařízení v chudinské čtvrti bylo U Milosrdných v ulici Na Františku od 12. století. Existují záznamy o tom, jak a jakými částkami bylo sponzorováno. Po osudovém roce 1620 v rámci rekatolizace českých zemí byla nemocnice v ulici Na Františku předána španělskému katolickému řádu Milosrdných bratří Svatého Jana z Boha.

Obr. 1 Juan Ciudad (1495–1550), pastýř, landsknecht, posléze ošetřovatel raněných, zakladatel Řádu Milosrdných bratří, jako Svatý Jan z Boha byl po smrti kanonizován (1690), a proto Řád Milosrdných bratří svatého Jana z Boha

Obr. 2 Litografie haly Nemocnice Milosrdných bratří v ulici Na Františku

Obr. 3 Znak řádu

Nemocnici dostal po Bílé Hoře v rámci katolizace českých zemí Rád Milosrdných bratří sv. Jana z Boha – granátové jablko bylo ve znaku řádu

Zakladatel řádu (obr. 1) prošel zajímavými etapami života. Převorství Milosrdných bratří v Praze patřilo do východní česko-rakouské uherské větve řádu. Ošetřovací sály řádu měly standardní úpravu (obr. 2). Znakem řádu bylo granátové jablko (obr. 3), podle kterého řád i dnes poznáme. V Evropě z vyobrazení na informační tabuli či fasádě objektu, pochopíme, že zařízení – budova – patřilo, či patří řádu.

Obr. 4 Původní prostory operačních sálů NNF z doby konce 20. let minulého století

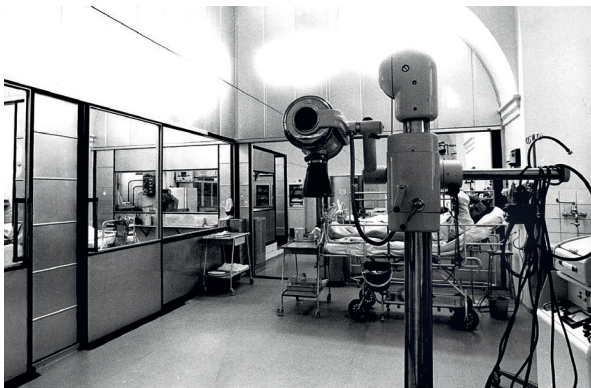
Nemocnice vzkvétala. Je historicky známo, že jedny z prvních éterových anestezií v zemích Koruny české byly podány ctihodným bratrem Františkem Celestýnem Opitzem z řádu Milosrdných bratří v tehdejší Nemocnici Na Františku. Chirurgické obory rozvíjely svou činnost a i NNF byla známá svou operační činností a rozvojem urologické operativy, v té době v Praze výjimečné (obr. 4). Udává se, že v roce 1929 byla považována Nemocnice Na Františku za nejlépe vybavenou nemocnici v Praze. Často jsem to říkal výpravám zahraničních turistů začátkem 21. století, cestovní kanceláře měli NNF jako téma pro turistickou návštěvu po několik desítek let!

Unikátní bylo zahájení provozu prvního resuscitačního oddělení ÚKECH v prostorách nemocnice Na Františku v Praze 1 (obr. 5). Posláním této historické stanice byla intenzivní péče o nejvážnější nemocné a výzkum stavů ohrožení života.

Přelom století

Když jsem nastoupil do nemocnice po krátkém konkurzu v lednu 1995, byl velkým problémem nedostatek personálu a obtížná snaha o rozvoj oddělení při špatné finanční situaci nemocnice. Původní prostory Resuscitačního oddělení NNF byly uzavřeny v roce 1976, avšak narůstající potřeba resuscitačních lůžek vedla k tomu, že v roce 1987 vznikla lůžková stanice ARO NNF v improvizovaných prostorách v 1. mezipatře. Stanice zabrala místnosti jednoho nemocničního traktu (dříve

HISTORIE OBORU

Obr. 5 Nemocnice Na Františku

Roku 1976 bylo oddělení pod záminkou, že bude modernizováno a rekonstruováno, uzavřeno. Čekalo až do r. 1999, kdy nabylo nynější podoby. (foto zapůjčeno doc. Drábkovou)

Obr. 6 Lůžková stanice v 80. letech minulého století

interního oddělení) s částí chodby, oddělení od chodby dělila jen plechová stěna. Stanici projektoval doc. MUDr. Jan Pokorný, primářkou se stala MUDr. Zvoníková. Stanice byla vybavena ventilační technikou Engström (obr. 6).

Od roku 1987 do podzimu 1999 prošlo improvizovaným oddělením kolem 1 600 pacientů, což ve stísněných prostorech znamenalo v té době významnou součást lůžkového fondu Prahy. Poděkoval jsem později všem lékařům, vlastním i externistům, kteří zde sloužili a pomáhali nám udržet provoz na lůžkách v nesnadných podmínkách. Domnívám se, že se podařilo vytvořit velmi dobrý kolektiv.

Myslím si, že tyto improvizované prostory přežily tak dlouho díky zdařilému projektu MUDr. Jana Pokorného, ale stanice již nesplňovala nároky na soudobé požadavky technického a monitorovacího zázemí.

Potom se podařilo v předvolebním období zajistit zájem veřejné správy o investici do rekonstrukce původního prostoru resuscitačního oddělení. Velmi nám pomohlo tehdejší vedení Záchrané služby hl. m. Prahy, ředitel MUDr. Štěch a jeho zástupce MUDr. Franc, kteří podle vlastních slov lobovali za ARO NNF a pro setrvání lůžkového fondu ARO NNF v systému integrované péče o neodkladně nemocné a pacienty záchrané služby.

Původní prostory Resuscitačního oddělení Nemocnice Na Františku jsme po rekonstrukci uvedli do provozu začátkem září roku 1999, myslím, že to bylo 1. 9. 1999.

Tím byla završena naše snaha o zlepšení pracovních podmínek na improvizovaném resuscitačním oddělení.

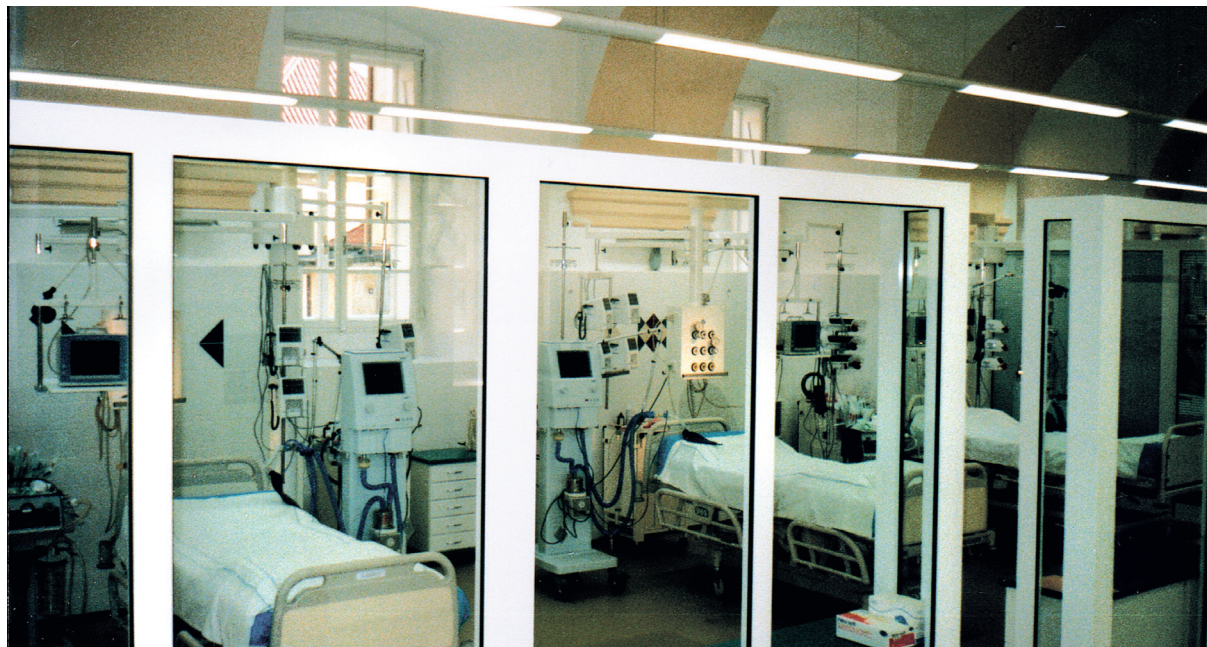
Po otevření oddělení jsme se snažili společně budovat odborné zázemí i doplnit kolektiv pracov-

níků a vyškolit je. Po zaběhnutí se postupně provoz stupňoval, byli jsme stimulováni k co největšímu obratu pacientů. Pro dobrou spolupráci se ZS hl. m. Prahy jsem nastoupil tamtéž do vedlejšího pracovního poměru a snažil se při nedostatku resuscitačních lůžek v Praze být u toho, když se pacienti vozili na ARO NNF. Důvod však byl také ten, že jsem se snažil udržet si kvalifikaci lékaře v mobilních složkách urgentní medicíny.

Na Františku vznikla v polovině 80. let minulého století tradice setkání primářů ARO Prahy a části Středočeského kraje k předávání informací s umožněním dialogu mezi zúčastněnými. Snažili jsme se tuto tradici oživit. Ve spolupráci s prof. MUDr. Jiřím Pokorným, DrSc., jsme při příležitosti otevření lůžkové stanice v původních historických prostorách zorganizovali odborné setkání v knihovně NNF. Proběhly přednášky podle programu a poté jsme umožnili zúčastněným si prohlédnout nově rekonstruované prostory (říjen 1999). Jsou umístěny v původní starší budově konviktu, blízko prostoru, kde ctihodný mnich František Celestýn Opitz podával éterovou anestezii, jen pár měsíců po první veřejné prezentaci v Americe.

Jeho památku a zásluhy jsme rádi připomínali a ctíli.

Projekt rekonstrukce byl konzultován s památkáři a umožnil implantaci resuscitačního lůžkového oddělení s celým zázemím do původních prostor Nemocnice U Milosrdných, posléze mužského kláštera řádu Milosrdných bratří svatého Jana z Boha. Původní barokní oblouky prostoru resuscitačního oddělení, stejně jako zdi zůstaly zachovány, veškerá instalace dodržovala doktrínu památkářů a byla umístěna v podlaží (obr. 7). Elektroinstalace a tlakové plyny vystupovaly z podlahy na pracovní stojany na pohyblivých klou-

Obr. 7 Lůžková stanice s barokními stropy těsně po rekonstrukci v roce 1999

bech, které pohybem obsáhly prostor kolem lůžek. Oddělení bylo rozděleno na dva oddělené boxy po krajích lůžkové stanice a centrální čtyřlůžkový prostor vybavený zdvojeným systémem pracovních ramen. Stanoviště SZP bylo odděleno průhlednou mezistěnou, která tvořila bariéru, ale zlepšovala i akustiku sálu. Prostor byl klimatizovaný s antibakteriální filtrací do úrovně čistoty operačního sálu. Klimatizační aparatura a vstupní filtry byly umístěny nad vchodem a nad pokoji personálu. Podle potřeby byl prostor zvlhčován parní jednotkou, zejména v zimě.

Obr. 8 Návštěva prof. Racenberga (2001)
(zleva: manželka prof. Racenberga, staniční sestra
Hana Mařanová, prof. Počta, prof. Racenberg)

V podlaze byla instalována i odsávací síť pro centrální odsávání a byla připravena k používání, zatím však nebyla centrální odsávací jednotka. Litá podlaha celý technický zázrak kryla, vedly v ní klimatizační šachty, které vyústovaly ze zdi u hlavy postele a podélně omývaly prostor podél lůžek k protilehlé zdi, kde se vzduch zanořil do podlahy. Vchod na jednotku byl ze dvora nemocnice, kde byla sanitární místnost, příjem se zákrokovým sálkem, odkud se pacient snadno převezl krátkou chodbou na lůžkové oddělení.

Oddělení ARO NNF poskytovalo resuscitační a intenzivní péči pacientům se selháváním vitálních funkcí. 60 % pacientů přicházelo z jednotlivých oddělení nemocnice, zejména chirurgie, interny a centrálního příjmu, 25–35 % přivážela Záchránná služba. Část pacientů přicházela překladem z jiných pracovišť resuscitační péče. Každým rokem jsme přijali 110–120 pacientů.

Laskavostí prof. MUDr. J. Počty, CSc., jsem se dostal do kontaktu s prof. MUDr. E. Racenbergem, který vedl lůžkovou resuscitační stanici na konci 60. let a byl výraznou osobností intenzivní a resuscitační péče v Čechách.

Po svém odchodu úspěšně pokračoval v Německu, ve městě Homburg-Saar. V roce 2001 jsme dohodli jeho návštěvu na našem oddělení. Návštěva to byla neokázalá, upřímná a přátelská. Osobní setkání bylo velmi inspirativní a bylo zachycené na fotografiích (obr. 8).

Obr. 9 Vzestup stoleté vody ve Vltavě, v pozadí Nemocnice Na Františku

V roce 2002 stoletá voda z Vltavy přerušila provoz nemocnice několikadenní evakuací. Situace byla hroživá (obr. 9), ale událost se nedotkla péče o pacienty. Byla to zkouška pro všechny zúčastněné a náš personál se toho zhostil na výtečnou.

ZÁVĚR

Nemocnice Na Františku má osobitou tradici. V roce 2005 se uvažovalo o tom, že by zde mohlo být instalováno muzeum „Začátků anestezie v Českých zemích (a na Moravě)“. Aktuálně však v původních prostorách resuscitačního oddělení ze 60. let minulého století, které byly upraveny v r. 1999, již není anesteziologické a resuscitační oddělení Nemocnice Na Františku. Bylo přemísťeno do 2. mezipatra jako část chirurgické JIP. V původních prostorech je nyní provozována JIP interního oddělení.

Autor byl ve funkci primáře ARO NNF od 23. ledna 1995 do 31. srpna 2005.

MUDr. Miroslav Smilek

e-mail: M.Smi@seznam.cz

KLINICKÁ ANESTEZIOLOGIE

Překlad 6. vydání

Barash Paul G., Cullen Bruce F., Stoelting Robert K. a kolektiv

Nakladatelství GRADA Publishing, a. s. vydává dlouho očekávané 6. vydání základní učebnice v oboru anesteziologie.

Klinická anesteziologie je překlad tzv. „handbooku“, tedy příručky (v našem slova smyslu zkrácené verze) světoznámé učebnice anestezie. Postgraduální publikace má oproti „velké knize“ přednost ve stručnosti, přehlednosti a praktičnosti a obsahuje všechny potřebné údaje pro studium i praxi v oboru.

Kniha je doporučena a překlad garantován výborem odborné společnosti ČSARIM (Česká společnost anesteziologie, resuscitace a intenzivní me-

dicíny). Editor překladu je prof. MUDr. Vladimír Černý, Ph.D., FCCM, s kolektivem našich předních odborníků.

Knihu ocení zejména anesteziologové a intenzivisté, ale je užitečná i pro ostatní související „hraniční“ obory jak chirurgické, tak interní.

Barevná publikace obsahuje na téměř 200 obrázků a na 580 tabulek.

GRADA Publishing, a. s.

Datum vydání 13. 3. 2015

816 stran, cena 1599,- Kč; 67,16 €